

ADALET MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİTİMDEN SONUÇ BEKLENTİLERİ*

OUTCOME EXPECTATIONS FROM VOCATIONAL EDUCATION OF THE STUDENTS IN THE VOCATIONAL SCHOOL OF JUSTICE

Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin UZUNBACAK¹

Öğr. Gör. Hatice MESCİ²

Öğr. Gör. Selcen DENİZ UZUNBACAK³

ÖZ

Mesleki ve teknik eğitimin temel amaçlarından birisi de insan kaynakları piyasasında geçerli olan ve ilerleme imkânı sunan bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaktır. Bu yetileri kazanan bireylerin, iş hayatına atıldıklarında, iş ile ilgili performanslarını etkileyen en önemli unsurların başında iş ile ilgili beklentiye sahip olmaları gelmektedir. İş yaşamına ara eleman yetiştiren ve bu özelliği nedeniyle de küresel etkilere en çok maruz kalan meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin sahip olacakları meslekle ilgili olarak beklentilerinin belirlenmesinin, öğrenim gördüğü alanla ilgili tatmin düzeyinin artırılması, uygulanan müfredat ile ilgili düzenlemeye ihtiyaç duyulup duyulmadığının tespiti, meslek yaşantısına hazırlanması ve uyum sürecinde karşılaşılabilecek problemlerin hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması açısından önemli bir veri olacağı değerlendirilmektedir. Özellikle kamu sektöründe adalet kurumlarında iş bulma imkânı olan adalet meslek yüksekokulu öğrencilerinin okulu seçmelerinin sebeplerinin ve mezun olacakları bölüm sayesinde edinecekleri meslekle ilgili gelecekte ne beklediklerinin olduğunun belirlenmesinin adalet programlarına genel bakışı, istihdam politikalarının oluşturulması ve yaşanması muhtemel sorunların çözüme kavuşturulması açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Sonuç Beklentisi, Mesleki Eğitim, Adalet Meslek Yüksekokulu, Adalet Meslek Elemanı.

JEL Sınıflandırma Kodları: A21, I23, J24, M59.

ABSTRACT

One of the main objectives of vocational and technical education is to provide the individuals with the knowledge, skills and attitudes that are required by the human resources market and offer opportunities to progress. One of the foremost factors affecting job performances of individuals having acquired these competencies is their having outcome expectations regarding their career choices when they get a start in a business life. Determining vocational outcome expectations of the students studying in vocational schools that train intermediate manpower and thus are the most exposed to the global effects is estimated to provide important data in respect to increasing the satisfaction degree with academic major, identifying whether there is a need for arrangements in the existing curricula or not, preparation for professional life and quickly solving the potential problems encountered during adaptation process. In particular, identifying the reasons of students' choosing vocational schools of justice providing job opportunities in public justice institutions and their outcome

* Bu makale, 4-6 Mayıs 2017 tarihinde Akdeniz Üniversite'nde düzenlenen "4. Adalet Meslek Yüksekokulları Sempozyumu"nda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, hasanuzunbacak@sdu.edu.tr

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu, haticemesci@sdu.edu.tr

³ Süleyman Demirel Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu, selcendeniz@sdu.edu.tr

expectations regarding their professions that they will be able to acquire by means of their department are evaluated to be beneficial to improving public perception of justice programs, developing employment policies and resolving potential conflicts about career planning.

Keywords: Vocational Outcome Expectation, Vocational Education, Justice Vocational School, Justice Staff.

JEL Classification Codes: A21, I23, J24, M59.

1. GİRİŞ

Özel sektörün ve kamu kurumlarının ihtiyaçları doğrultusunda, belirli bir işi yapmak veya bir mesleği yerine getirmek için gerekli olan bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmak amacıyla mesleki eğitim verilmektedir. İş kalitesi ve motivasyonunun artırılmasında rolü büyük olan mesleki eğitim, kamu kurumlarının verimliliğini, performansını ve kalitesini güçlendirir. Birey, kamu kurumları ve toplum açısından çok boyutlu bir işleve sahip olan mesleki eğitimin verilmesi ile, istihdam edilebilirliğini sağlayacak olan teorik eğitimi almış, kamu kurumlarının ve işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu donanıma sahip, çalışma hayatına hazır, aynı zamanda kendine özgüveni olan sosyal bir varlık haline gelecektir. Toplum açısından mesleki eğitim, ekonomik gelişim, refah, fakirliği önleme ve sosyal uyumu güçlendirmekte, genelde kamu hizmetinin özelde ise alelade bir kamu hizmeti olmayan adalet kamu hizmetinin verilmesinde etkinlik ve verimliliği sağlayarak yaşam kalitesini arttırmakta, istihdam ve sosyal politikaları içermektedir (Kenar, 2009; Aydın vd., 2013:39-40).

Sosyal bir varlık olan insan, sürekli çevresi ile etkileşim halindedir. İnsanlar, gerek ailesi, gerek arkadaş çevresi gerekse karakteristik özelliklerinden etkilenmekte; bunun sonucunda çocukluktan itibaren genç yaşlı demeden bir beklenti içerisine girmektedirler. İnsanın beklenti içerisine girmesinde tüm bunların yanında yaşamış olduğu kültür ve sosyo-ekonomik durumlarda etkilidir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde beklenti, “*gerçekleşmesi beklenen şey*”, “*bireyin belirli şart ve durumların alacağı biçimler veya kendisinden beklenenler konusundaki öngörüsü*” olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere insanların beklenti içerisine girmesinde kendisinden kaynaklanan etkenlerin yanında ailenin, yakın çevrenin ve toplumun düşünceleri de etkindir (Halıcı ve Delil, 2003: 22; Anılan ve Anılan, 2014: 51-52; Tuncer, 2011: 933-935). Her ebeveyn, çocuğunun geleceğinden kaygılanmakta ve iyi bir iş sahibi olmasını çocuğundan beklemekte, bu beklentisini de ister istemez çocuğuna yansıtmaktadır. Çocuk da bunu zaman içinde algılayarak hem ailesinin kendisinden olan beklentilerini karşılamak hem de kendi geleceğini garanti altına almak için iyi bir iş sahibi olmayı hedefleyerek mesleki beklenti içine girer.

Mesleki sonuç beklentisi ise, belli eğitsel ya da kariyer kararı verme davranışları sonucunda elde edilebilecek başarının uzun süreli sonuçlarına ilişkin inançları ifade etmektedir (Betz ve Voyten, 1997: 189). Mesleki beklenti kavramı, örgüt-birey ilişkisinin niteliğini belirlemenin yanı sıra mesleğin birey için taşıdığı anlam ve değeri de içerdiğinden mesleki beklentinin karşılanması iş doyumunu sağlayacak, güdülenmeyi arttıracak, çalıştığı örgüte bağlılığını en üst düzeye çıkararak bireyin işinde üretken ve verimli olmasını mümkün kılacaktır (Bayrakdar, 2014: 40; Uras ve Kunt, 2014: 72). Mesleki beklentileri karşılanmış bir kişide aynı zamanda özgüven ve saygı duygusu geliştiğinden, topluma aidiyeti güçlenecektir. Aksi takdirde fiziksel ve ruhsal olarak sağlığı etkilenen kişi, karamsarlığa ve ümitsizliğe kapılacak, kendini stres altında hissedecek, uzun süre stresle başa çıkamaması halinde ise yorgunluk sendromu yaşayarak, örgüte bağlılığı ile iş performansında etkinliği ve verimliliği azalacaktır (Tuncer, 2011: 934-935; Bayrakdar, 2014: 41-42). Yaşanabilecek bu olumsuz sonuçların önüne geçmek için de doğru mesleki eğitimin alınması, uygun meslek seçimi yapılması ve mesleki beklentilerin karşılanması gerekmektedir.

2. ADALET MESLEK YÜKSEKOKULU VE ADALET MESLEK ELEMANI HAKKINDA GENEL BİLGİ

Günümüzde insan haklarına büyük önem verildiği göz önüne alındığında adalet kamu hizmetlerinin yüksek kalite standartlarında sunulması, yargının etkinlik, verimlilik ve güvenilirliğinin sağlanması ve artırılması gerekmektedir. Adalet teşkilatının ilk ve ara derece yargı organları, yüksek mahkemeler, icra müdürlükleri, Adli Tıp Kurumu ile Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında görev yapan adalet çalışanları (memurları) ile birlikte bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Adalet kamu hizmetinin daha etkin hale getirilebilmesi ve daha kaliteli hizmet sunulabilmesi için yardımcı adalet personeli olarak istihdam olunacak kişilerde özel bir

mesleki eğitim koşulu aranması gerekmekte, yargı çalışanlarının yetiştirilebilmesi için de Adalet Meslek Yüksekokullarına ihtiyaç duyulmaktadır (Aydın vd., 2013: 43)

Yargı hizmetlerinin kaliteli sunumu açısından Sekizinci ve Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planlarının Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyon Raporlarında, Adalet Bakanlığı 2010-2014 ve 2015-2019 Stratejik Planları, Adalet Bakanlığı 2007 ve 2016 Faaliyet Raporlarında, yargı çalışanlarının eğitiminde adalet meslek yüksekokullarının katkısının büyük olduğu belirtilmiş, yargı çalışanlarının mesleki yetkinliğinin artırılması için adalet meslek yüksekokullarıyla işbirliğine gidilmesi hedeflenmiştir. Adalet hizmetleri ve yargı alanında görev yapan hâkim, savcı, avukat ve noterler ile diğer hukuk ve adalet hizmetlerinde çalışan adalet personelinin meslekî biçimlenme, disiplin ve etik kurallar ile mevcut işgücü kaynakları olarak sunduğu hizmetlerin kalitesindeki ciddi yetersizlikler, halkı yorma, adil, hızlı, etkin ve güvenli hizmetler verememe şeklinde Türk adalet ve yargı sistemine sekte vurmaktadır. Mahkemelerde açılmış olan davaların kadro yetersizliği nedeniyle hızlı bir şekilde sonuçlandırılmaması, personelin ağır iş yükü sebebiyle yetersiz kalması ve adaletin makul sürede gerçekleştirilememesi sonucunda hakkın alınmasında aksamalarla karşılaşmakta, bu nedenle ülkemiz zaman zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince, yargılamada makul sürenin aşıldığı ve adil yargılama hakkının ihlal edildiği gerekçeleriyle tazminat cezalarına çarptırılmaktadır (Aydın vd., 2013: 40-43).

2007 yılı Adalet Bakanlığı Faaliyet Raporu'nda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince makul süre hesaplanırken, mümkün ya da olası kanun yolları dâhil yargılamanın kesin hükümle sonuçlandığı tarihin esas alındığı bu nedenle kararın makul süre içerisinde verilmesi kadar süratli bir şekilde yazılmasının ve taraflara tebliğinin de önem taşıdığı belirtilmektedir. Bu durumda, kalem hizmetlerinin ve hizmetleri yürüten yardımcı adalet çalışanlarının yetkin olmasının zorunluluğunu ve adalet kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yaşanacak olumsuzlukların önlenmesinde mesleki teknik eğitim veren ve yargıya ara eleman yetiştiren Adalet Meslek Yüksekokullarının gerekliliğini ortaya koymaktadır (TÜSİAD, 2014. 12, Aydın vd., 2013: 41).

Türkiye'de ilk defa 1979 yılında, Adalet Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatlarında ve diğer yargı organlarında eksikliği duyulan nitelikli ara insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı ile Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi arasında yapılan protokollerle Adalet Yüksekokulları kurulmuştur. 1995 yılında ise Selçuk Üniversitesinde Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunun bünyesinde bir bölüm olarak açılmıştır. Zaten az sayıda olan yüksekokullarda bulunan sınırlı kontenjanlara yerleşen öğrenciler 1981 yılından itibaren mezun olmaya başlamış olsa da alandaki istihdam açığını kapatmaya yetmemiştir. Bu nedenle başta yargı teşkilatı alan dışından mezun personeli de istihdam etmek zorunda kalmıştır (Acar vd., 2016: 52, Aydın vd., 2013: 34). Alan dışından personel istihdamı bir takım aksaklıkları da beraberinde getirmiştir.

Nitekim, adalet kamu hizmetinin insan unsurunun sadece hakimlerden (ve savcılardan) oluşmadığı, hizmetlerin kayıt, tutanak, iletişim, arşiv, sekreterlik, basım, yayın, toplantı düzenleme gibi pek çok ihtiyaçların yargılama kararlarına katılmayan yardımcı personel tarafından karşılandığı, bu personelin iyi yetişmediği ve yeterli sayıda olmadığı takdirde yargıçların görevlerini yerine getirmelerinin mümkün olamayacağı açıktır. Yardımcı personelin eğitiminin, Adalet Meslek Yüksekokullarının açılmasıyla bir ölçüde çözümlendiği ancak bugün için (1998 itibarıyla) söz konusu çözümün yeterli olmadığı, mahkeme kalemlerinde çalışan yazı işleri müdürleri ve zabıt katiplerinin genellikle yetersiz kaldıkları, bu çerçevede Adalet Meslek Yüksekokulu mezunlarından daha fazla yararlanmak cihetine gidilmesi gerektiği, TÜSİAD'ın *Yargılama Düzeninde Kalite* adlı raporunun "Yargılamanın Unsurlarında Kalite" adlı bölümünde kayıt altına alınmış, alan dışından istihdam yapılmasından kaynaklı belirttiğimiz aksaklıkların ne gibi sorunlara yol açtığı, bu sorunların ancak Adalet Meslek Yüksekokullarının varlığıyla ve mezunların istihdamı ile çözümleneceği hususu açıklığa kavuşturulmuştur (TÜSİAD, 1998: 93-94).

Tüm toplumu etkileyebilecek düzeydeki bu aksaklıkların temelinde, adalet memurlarının önemli bir kısmının hizmet kalitesinin gerektirdiği niteliklerden yoksun olan, gerekli mesleki eğitim aşamalarından geçmiş olma koşulu aranmaksızın, adalet meslek yüksekokulu mezunu olmayan kişilerden istihdam edilmiş olması yatmaktadır (Aydın vd., 2013: 40).

Hukuk Fakültesine dikey geçiş imkanının bulunmasının yanında Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, Adalet Bakanlığı Stratejik Planlarında, Adalet Bakanlığı Faaliyet Raporlarında ve Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının hazırlamış olduğu raporlarda Adalet Meslek Yüksekokullarına ve alanda mesleki eğitim almış mezunlara duyulan ihtiyacın kayıt altına alınmış olması, Adalet Meslek Yüksekokulu mezunlarının kolay istihdam edileceği kanaatini uyandırarak yüksekokula olan talebi arttırmış ve Adalet Meslek Yüksekokullarının sayısında ve kontenjanlarında hızlı bir artış meydana gelmiştir.

2005 yılına kadar sadece 4 üniversitede bulunan Adalet Meslek Yüksekokulu veya Adalet Bölümü mesleki eğitimde yeni cazibe merkezi haline gelerek günümüzde ise, henüz öğrenci alımına başlamamış olanlar hariç, 63 üniversitede açılmıştır. Bu sayı, Tablo 1’de gösterildiği gibi, Türkiye genelinde ve KKTC’nde bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinde I. Öğretim, II. Öğretim, uzaktan eğitim ve açıköğretim programı olmak üzere toplamda 89’u bulmuştur, 2015-2016 döneminde (63) üniversitede, (89) adalet programında, (9526) öğrenci kontenjanı bulunmaktadır (YÖK Ön Lisans Atlası, 2016).

Tablo 1. Adalet Programları ve Kontenjan Sayıları

ÜNİVERSİTE	I. ÖĞRETİM		II. ÖĞRETİM		UZAKTAN EĞİTİM		AÇIK ÖĞRETİM	
	Prog. Sayısı	Kont.	Prog. Sayısı	Kont.	Prog. Sayısı	Kont.	Prog. Sayısı	Kont.
Devlet	26	1857	12	845	1	102	2	3798
Vakıf	37	2284	11	640	-	-	-	-
TOPLAM	63	4141	23	1485	1	102	2	3798

Yükseköğretim Kurumunun Öğretim Türleri ve Mezun Sayıları İstatistikleri verilerine göre 2014-2015 yılında devlet ve vakıf üniversitelerinin I. ve II. Öğretim programlarından 2281 kişi, uzaktan eğitim programından 141 kişi, açıköğretim mesleki eğitim programından 264 kişi ve açıköğretim programından 21029 kişi olmak üzere sadece bir yıldaki toplam mezun sayısının 23715 kişi olduğu görülmektedir (YÖK 2014-2015 İstatistikleri). Mezun sayısının yüksek olması gelecekte atanamayan öğretmenlerin yanında atanamayan adalet elemanlarının da ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Ezer ve Çelik’in (2015) yapmış olduğu bir çalışmada kontenjanlardaki artışın sebebi Adalet Bakanlığı’nın son yıllarda bu okul mezunlarına önemli oranda iş istihdamı sağlaması olarak gösterilmiş (2015: 275) olsa da maalesef okul sayısındaki ve kontenjanlardaki artış istihdama yansımamıştır.

Aydın vd.’nin yapmış olduğu çalışmadan faydalanılarak hazırlanan Tablo 2’den de anlaşılacağı üzere, 2013 yılı Mayıs ayı itibarıyla, çeşitli ünvanlarda Adalet Bakanlığı’nın, yüksek yargının, diğer adli kurum ve kurullarının merkez ve taşra teşkilatlarında istihdam edilen adalet yüksekokulu mezunlarının (AYM) oranı yeterli düzeyde değildir (2013: 60).

Tablo 2. Adalet Meslek Yüksekokulu Mezunları (AYM) İstihdam Oranı

BİRİM	ÜNVANI	Personel Sayısı	AYM	Oran (%)
Personel Genel Müdürlüğü	Yazı İşleri Müdürü, Memur, Emanet Memuru, Zabıt Katibi, Mübaşir	37403	3802	10,16
Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü	Memur, İnfaz Koruma Başmemuru, İnfaz Koruma Memuru, Katibi	36144	1322	3,7
Yargıtay	Yazı İşleri Müdürü, Şef, Katip, Memur, Bilgisayar İşletmeni, VHKİ, Mübaşir	909	114	12,5
Danıştay	Yazı İşleri Müdürü, Memur	353	32	9,1
Türkiye Adalet Akademisi	Memur, VHKİ, Bilgisayar İşletmeni, Sekreter	18	3	16,6
HSYK	Yazı İşleri Müdürü, Şef, Katip, Memur, Bilgisayar İşletmeni	173	79	45,6
İcra Müdürlükleri	İcra Müdürü, İcra Müdürü Yrd.	2631	1177	44,7
SGK	İcra Memuru	330	330	100
TOPLAM		77961	6859	8,8

Bu bilgiler, adalet kamu hizmetinin alelade bir kamu hizmeti anlayışının sürdürüldüğünü, adalet kamu hizmetindeki aksamaların tüm toplumu etkilediğinin henüz tam olarak farkına varılmadığını, Adalet Meslek Yüksekokulu mezunlarının istihdam alanlarında çalıştırılmayıp, gerekli mesleki bilgi ve beceriden yoksun kişilerin istihdamının yarattığı problemlerin devam ettiğini ve ilerleyen süreçte de devam edeceğini göstermektedir.

3. ADALET MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİTİM SONUÇ BEKLENTİLERİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, adalet meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin mesleki eğitim sonuç beklentilerinin değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmenin yapılmasında bazı demografik verilerden ve hazırlanan mesleki eğitim sonuç beklentisi ölçeğinden faydalanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları

Araştırma yapılırken, anket sorularına deneklerin verdikleri cevapların onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıttığı, örneklemin evreni temsil edici nitel ve nicel özellikleri taşıdığı varsayılmıştır. Ayrıca, bu araştırma 1-31 Aralık 2016 tarihleri arasında yapılmış olup, bu dönemdeki görüşleri yansıtmaktadır.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Süleyman Demirel Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 383 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu yüksekokulda okuyan ve tesadüfi olarak seçilen 266 öğrenciden meydana gelmektedir.

3.4. Veri Toplama Aracı ve Analiz Yöntemi

Araştırma tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modeli, ölçülmek istenen durumun olduğu haliyle saptanmasını amaçlayan araştırma modeli olarak tanımlanabilir (Karasar, 1999: 77). Verilerin toplanmasında ise literatür taramasına göre geliştirilen gelecek beklentileri ölçeği kullanılmıştır. Anket sorularının oluşturulmasında, Kazu ve Özdemir (2004), Lent vd. (2008), McWriter vd. (2000) ve Tuncer(2011) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. 5'li likert tipi ölçek ile elde edilen verilerin çözümlenmesi, SPSS 22 paket programı yardımıyla yapılmıştır.

Kullanılacak analiz yönteminin tespit edilebilmesi amacıyla, örneklemin normal dağılıp dağılmadığını ve homojenliğini anlamak gerekmektedir. Bu nedenle, normalliğini tespit etmek için, Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi ve Shapiro Wilk-W Testleri yapılmıştır. Yapılan testler sonucunda, (Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi $p=0,044<0,05$ ve Shapiro Wilk-W Testi $p=0,001<0,05$) örneklemin normal dağılmadığı belirlenmiştir. Verilerin homojenliği ise One-Way ANOVA Testi ile analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda elde edilen Test of Homogeneity of Variances tablosunda yer alan Sig. (Anlamlılık) sütunundaki değerlerin ($p=0,291$) $0,05$ 'den büyük olması incelenen faktörlerin dağılımlarının homojen olduğunu göstermiştir. Mesleki Sonuç Beklentisi Ölçeği'ne ait verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle parametrik olmayan testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu nedenle karşılaştırma yapılırken cinsiyet ve adalet meslek yüksekokuluna giriş şekli değişkenleri ile yapılan karşılaştırmada iki değişkenli olmalarından dolayı, "MannWhitney U Testi", diğer değişkenlere ilişkin karşılaştırmalarda ise "Kruskal-Wallis H Testi" ve farklılık varsa hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için post-hoc testlerinden "Tamhane's T2 Testi" kullanılmıştır.

Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda (34) sorudan oluşan Mesleki Sonuç Beklentisi Ölçeği'nin Cronbach alfa katsayısı 0,955 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin geçerlik durumunu saptamak için ise faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yapmanın ön koşulu olan örneklem büyüklüğü konusunda, Hatcher 100 kişilik bir örneklem için madde sayısının en az 5 olması gerektiği, Bryman ve Cramer'e göre ise faktör analizinin uygulanması için örneklem büyüklüğü madde sayısının beş ya da on katı olması görüşleri dikkate alınmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010: 206). Ayrıca genel olarak KMO değerinin $0,50$ 'den az olması faktör analizine devam edilemeyeceği şeklinde yorumlansa da ölçeğin KMO değeri $0,939$ bulunduğundan ön şartın sağlandığı söylenebilir. İkinci olarak Bartlett Sphericity testine bakılmış, elde edilen veriler ($\chi^2 = 5777,407$, $p=0.000$) anlamlı farklılık gösterdiği için faktör analizi yapmaya uygun olduğu tespit edilmiştir (Büyüköztürk, 2007). Faktör analizinde 35 maddenin öz değeri (1) olacak şekilde temel bileşenler analizi öncelikli olmak üzere varimax (25) eksen döndürmesi gerçekleştirilmiştir. Geçerlik çalışmaları sonucunda ölçeğin altı faktörlü bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Aşağıdaki tabloda bulunan faktörlerin soru numaraları ve faktörlerin varyansa yaptığı katkı belirtilmiştir.

Tablo 3. Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Soru Numaraları	Cronbach Alfa	Öz Değer	Varyans (%)
Psikolojik Beklentiler	5, 10, 25, 26, 28, 29, 30	0,906	14,472	45,4
Ekonomik Beklentiler	7, 13, 15, 16, 17, 18, 21	0,860	2,068	8,3
Kariyer Beklentileri	2, 3, 4, 9, 11, 14, 19, 22, 23, 31, 32, 33, 34	0,869	1,684	5,4
Ailevi ve Sosyal Beklentiler	1, 6, 8, 12, 20, 24, 27	0,794	1,304	3,1
TOPLAM		0,955		62,2

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi yapılan faktör analizi sonucunda ölçekteki faktör sayısı dört olarak tespit edilmiştir. Her bir faktörün varyansa yaptığı katkıya bakıldığında, psikolojik beklenti faktörünün %45,4, ekonomik beklenti faktörünün %8,3, kariyer beklentileri faktörünün %5,4, ailevi ve sosyal beklentiler faktörünün %3,1, olduğu görülmüştür. Buna göre, bütün faktörlerin varyansa yaptığı toplam katkı %62,2'dir.

3.5. Araştırmanın Bulguları

3.5.1. Demografik Bulgular

Adalet Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 4'de gösterilmiştir. Bu verilerden de anlaşıldığı gibi erkek öğrencilerin sayısı (%46,2) kadın öğrencilere (%53,8) göre daha azdır. Yaş gruplarına bakıldığında ise, liseyi bitirir bitirmez adalet meslek yüksekokuluna devam ettiği anlaşılan öğrencilerin %91'inin 18-21 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 22 yaş ve üzeri olanların oranı %9'dur. Bu grubu başka meslek yaparken veya eğitim almışken dikey geçiş yaparak hukuk fakültelerine geçmek isteyen öğrenciler oluşturmaktadır.

Öğrencilerin %17,7'si üç bireyden oluşan ailelerden, %40,4'ü dört bireyden oluşan ailelerden, %32'si ise beş bireyden oluşan ailelerden gelmektedir. Ailesi altı ve daha fazla bireye sahip öğrencilerin sayısı ise %9,9'a tekabül etmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin %27,1'i ailelerinin toplam gelirinin asgari ücret düzeyinde olduğunu, %45,8'i 1501-3000 TL arasında olduğunu, 17,3'ü ise 3001-4500 TL arasında olduğunu beyan etmiştir. TÜRK-İŞ tarafından açıklanan 2016 yılı Aralık ayı verilerine göre dört kişilik bir ailenin aylık sınırı 1432 TL, yoksulluk sınırı ise 4665 TL'dir (TÜRK-İŞ Açlık ve Yoksulluk Sınırı Raporu, Aralık 2016). Buna göre öğrencilerin %27,1'i açlık sınırının altında, yaklaşık %90'ı ise yoksulluk sınırı altında yaşayan ailelerden gelmektedir. Katılımcıların %62,8'i Akdeniz, %20,7'si Ege bölgesinde yaşamakta olup, bu durum 4702 sayılı kanunun 2. Maddesi ile değiştirilen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. Maddesi, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi (METEB) içindeki, daha sonra da bölgesi dışındaki meslek yüksekokulu ve açık öğretim önlisans programlarına sınavsız olarak yerleştirilebileceklerini (Sınavsız Geçiş Bilgi Klavuzu, 2002) hüküm altına aldığından ve çalışmanın yapıldığı Süleyman Demirel Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu'nun Akdeniz bölgesinde olmasından kaynaklanmaktadır. Yerleştirmede Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesinin öncelikli olması nedeniyle MYO'nun kurulu olduğu bölgeden coğrafi olarak uzaklaştıkça, uzak bölgelerden gelen öğrenci sayısı da azalmaktadır. Öğrencilerin %18,3'ünün büyükşehirlerde, %47'sinin il merkezlerinde, %24,1'inin ilçelerde, %10,6'sının ise kasaba ve köylerde yaşadıkları anlaşılmıştır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna yakın programların uygulandığı meslek yüksekokullarına ve açık öğretim ön lisans programlarına yerleştirmede, kota sınırı olmaksızın sınavsız geçebilirlerken, 2015 ve 2016 yılı üniversite yerleştirmelerinde kontenjan uygulaması getirilmiş olup, yükseköğretim programının kontenjanının %60'ı sınavsız geçiş kontenjanından, %40'ı ise Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) Kontenjanından gelen öğrencilerden oluşmaktadır (YÖK Ön Lisans Programları, 2015).

Tablo 4. Katılımcıların Bireysel Özelliklerine Göre Dağılım

GRUPLAR	N	%
Cinsiyet		
Erkek	123	46,2
Kadın	143	53,8
Yaş (Yıl)		
18-21	242	91,0
22-25	21	7,9
26 ve üzeri	3	1,1
Aile Birey Sayısı		
3	47	17,7
4	108	40,4
5	85	32,0
6	18	6,8
7 ve üzeri	8	3,1
Gelir Durumu (TL)		
1-1500	72	27,1
1501-3000	122	45,8
3001-4500	46	17,3
4501-6000	17	6,4
6001 ve üzeri	9	3,4
En Çok Yaşanılan Bölge		
Akdeniz	167	62,8
Ege	55	20,7
Marmara	13	4,9
Doğu Anadolu	2	0,8
Güneydoğu Anadolu	4	1,5
Karadeniz	5	1,9
İç Anadolu	20	7,5
En Çok Yaşanılan Yerleşim Yeri		
Büyükşehir	49	18,3
İl	125	47,0
İlçe	64	24,1
Kasaba	6	2,3
Köy	22	8,3
Mezun Olunan Lise		
Genel Lise	93	35,0
Adalet Meslek Lisesi	133	50,0
Diğer Meslek Liseleri	37	13,9
Açık Lise	3	1,1
MYO'na Giriş Şekli		
Sınavla	128	48,1
Sınavsız	138	51,9
TOPLAM	266	100,0

Ankete katılan öğrencilerin %50'si adalet meslek lisesi mezunu, %35'i ise genel lise mezunudur. Diğer meslek liselerinden mezun olanların oranı ise %13,9'dur. Sınavla adalet meslek yüksekokuluna girenlerin oranı %48,1 iken, sınavsız olarak girenlerin oranı %51,9'dur. Tablodan da anlaşılacağı üzere, adalet meslek lisesi mezunları %50 iken, sınavsız girenlerin oranı %51,9 olmuştur. Aradaki %1,9'luk fark OHAL kapsamında yayınlanan 669 sayılı KHK ile kapatılan astsubay meslek yüksekokullarından gelen öğrencilerden kaynaklanmaktadır.

9 Aralık 2016 tarihli ve 6764 sayılı kanun ile bir mesleğe yönelik program uygulayan liselerin mezunlarının yükseköğretim önlisans programlarına yerleştirilmelerinde, sınavsız geçiş uygulaması kaldırılmış olup, 2017 yılından itibaren öğrencilerin merkezi sınavdan almış oldukları puanlara ilave edilecek ortaöğretim başarı

puanına eklenecek katsayı hesaplaması üzerinden puanla yerleştirileceklerdir. Bu uygulama ile 2017 yılından itibaren yerleşim bölgeleri ve mezun olunan lise verilerinde değişiklik olacağı tahmin edilmektedir.

3.5.2. Adalet Programına İlişkin Bulgular

Adalet programını tercih ederken aileleriyle birlikte yaşama imkanının etkili olup olmadığı yönündeki soruya, öğrencilerin %22,6'sı aileleriyle birlikte yaşama imkanlarının olmasının tercihlerini etkilediğini, %26,3'ü ise tercih yaparken aileden uzak bir üniversitede okumak isteğiyle hareket ettiklerini beyan etmiştir. %52,1'i aileleriyle birlikte yaşayıp yaşamamanın tercihlerini etkilemediğini belirtmiştir. Adalet Meslek Lisesi Mezunlarının Meslek Yüksekokuluna sınavsız geçiş uygulamasıyla yerleştirmesi yapılırken Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesinin öncelikli olması nedeniyle aileleriyle birlikte yaşayıp yaşamamalarının tercihlerini etkilemediği değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Adalet Programıyla İlgili Görüşler

	f	%
Öğrenim Süresince Aileleriyle Birlikte Yaşama Hakkındaki Görüşleri		
Ailele birlikte yaşamak isterim.	60	22,6
Ailemden ayrı yaşamak isterim.	70	26,3
Ailele birlikte yaşayıp yaşamamam fark etmez.	136	52,1
Bölümün Kendilerine Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri		
Uygun	158	59,4
Uygun değil	62	23,3
Fikrim yok	46	17,3
Mezun Olduklarında Bölümleriyle İlgili İşte Çalışacaklarına Olan İnanç		
İnanıyorum	116	43,6
İnanmıyorum	63	23,7
Kısmen	78	29,3
Fikrim yok	9	3,4
Mezun Olduktan Sonraki Hedefler		
Dikey geçiş	90	33,8
Yeniden üniversite sınavına girmek	24	9,0
Kararsızım	24	9,0
Devlet sektöründe çalışmak	99	37,2
Özel sektörde çalışmak	4	1,5
Kendi işimi kurmak	23	8,6
Diğer	2	0,8
Öğrenim Süresinin Yeterliliği		
Yeterli	102	38,3
Yetersiz	140	52,6
Fikrim yok	24	9,0
Daha Önce Herhangi Bir İşte Çalışma Durumu		
Hiç çalışmadım.	104	39,1
Daha önce bölümümle ilgili çalıştım, şimdi çalışmıyorum.	28	10,5
Daha önce bölümümle ilgili olmayan işte çalıştım, şimdi çalışmıyorum.	94	35,3
Bölümümle ilgili çalışıyorum.	11	4,1
Bölümümle ilgili olmayan işte çalışıyorum.	29	10,9
TOPLAM	266	100

Katılımcılardan halen öğrenim gördükleri bölümün kendilerine uygun olup olmadığını belirtmeleri istenmiş, %59,4'ü uygun olduğunu, %23,3'ü uygun olmadığını belirtmiştir. %17,3'ü ise fikir beyan etmemiştir. Adalet Lisesi Mezunlarının oranının %50 olduğu dikkate alındığında %59,4'lük bölümün kendilerine uygun olup olmadığına ilişkin olumlu görüşlerin anlamlı olduğu değerlendirilmiştir. Aradaki %9,4'lük farkın ise kapatılan astsubay meslek yüksekokullarından geçiş yapan öğrencilerin geldikleri okul ile şimdi okumakta oldukları okuldaki müfredattın kısmi benzerliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcılardan mezun olduklarında bölümleriyle ilgili işte çalışacaklarına inanıp inanmadıkları sorusuna verilen cevaplar Tablo 5'te görülmektedir. Öğrencilerin %43,6'sı adalet elemanı olarak çalışacaklarına inandıklarını beyan etmiştir. %23,7'si ise adalet elemanı olarak çalışacaklarına inanmadıklarını ifade etmiştir.

Öğrencilere mezun olduktan sonraki ilk hedeflerinin ne olduğu sorulmuş, %37,2'si devlet sektöründe çalışmak, %33,8'i de dikey geçiş yapmak olduğunu, %9'u ise yeniden üniversite sınavına girmeyi hedeflediğini belirtmiştir. Öğrencilerin %9'unun ise kararsız olması dikkat çekmektedir.

Katılımcılara öğrenim süresi olan (2) yılın kendileri için yeterli olup olmadığı yönündeki görüşleri sorulmuş, %38,3'ü yeterli, %52,6'sı yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu durumun temel sebebi, 4 yıllık hukuk eğitiminin sıkıştırılmış program olarak ön lisans adalet programında verilmek istenmesidir. Geniş bir müfredatı dar zamana sığdırmak için 2 yıllık eğitim süresince 120 AKTS'ye karşılık gelen ortalama 40'a yakın ders verilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca staj zorunluluğu bulunmaktadır. Bu sebeple, öğrencilerin öğrenim süresinin yetersizliği yönünde görüş bildirmelerine sebep olduğu değerlendirilmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin iş deneyimine bakıldığında, %39,1'i daha önce hiç çalışmadıklarını, %35,3'ü halen çalışmadığını, ancak daha önce öğrenim gördüğü bölümle ilgili olmayan bir işte çalıştığını belirtmiştir. Tablo incelendiğinde, daha önce adalet elemanı olarak çalışanların oranının %10,5, halen adalet elemanı olarak çalışanların oranının %4,1, başka işlerde çalışmaya devam edenlerin oranının ise %10,9 olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Adalet MYO İle İlgili Görüşleri

	ort.	s.s.
Öğrenim gördüğünüz bölüm, işe girerken size avantaj sağlar.	2,35	0,76
Klavye eğitimi iş bulmamı kolaylaştırır.	2,49	0,72
MYO'nuzun programları mesleğinizin bilgi ve becerilerini kazandırmada yeterlidir.	2,29	0,69
MYO'nuzun sınıfları öğreniminiz için uygundur.	2,63	0,65
MYO'nuzun atölye/laboratuvarları öğreniminiz için uygundur.	2,50	0,72
MYO'nuzun atölye/laboratuvarları gibi teknik imkânları yeterlidir.	2,44	0,73
Dikey geçiş imkânlarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	1,69	0,79
MYO'nuzun öğretim elemanları mesleklerinde yeterlidir.	2,51	0,67
Genel Ortalama	2,36	

Tablo 6'da katılımcıların öğrenim gördükleri adalet meslek yüksekokulu ile ilgili görüşleri yer almaktadır. Toplam (8) ifade ile ilgili görüşlerini "Evet (3)", "Kısmen (2)" ve "Hayır (1)" şeklinde belirten katılımcılar, yapılan puanlama neticesinde adalet meslek yüksekokulundan memnuniyetlerini 2,36 ortalama ile olumlu düzeyde belirtmişlerdir.

Katılımcıların dikey geçiş imkanını yeterli görmemesi (1,69) dikkat çeken bir husus olarak değerlendirilmektedir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde (Tablo 7), açık öğretim mezunlarının örgün öğrenim mezunlarına göre oldukça yüksek oranda dikey geçiş sınavını kazanarak lisans programlarına yerleştiği görülmektedir (ÖSYM Süreli Yayınlar, 2016). Bu oranlar, örgün eğitimdeki öğrencilerin dikey geçiş ile ilgili kaygılarını haklı kılacak ölçüdedir.

Gerek örgün gerekse açık öğretim programlarından mezun olan Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencileri Dikey Geçiş Sınavına (DGS) girerek Hukuk Fakültesine geçiş yapabilmektedirler. Dikey Geçiş ile Hukuk Fakültesine geçişte sınırlı kontenjan bulunması ve bu sınırlı kontenjana, gerek yerleşme puanları gerekse ortak bir müfredat olmaması nedeniyle örgün okuyan öğrenciler ile açık öğretim olarak okuyan öğrencilerin almış oldukları

eğitimin farklı olmasına rağmen aynı diplomaya sahip olmalarından ötürü eşit değerlendirilerek⁴ Hukuk Fakültelerine geçiş yapabilmeleri örgün eğitim alan öğrenciler açısından bir kısıtlılıktır.

Tablo 7. DGS Sınavı Giriş ve Yerleşme Oranları

Yıllar		Sınava Giren		Yerleşen	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
2013	Açık Öğretim	6782	74,5	808	83,7
	Örgün Öğretim	2322	25,5	157	16,3
	Toplam	9104	100,0	965	100,0
2014	Açık Öğretim	13145	79,0	1114	75,3
	Örgün Öğretim	3496	21,0	366	24,7
	Toplam	16631	100,0	1480	100,0
2015	Açık Öğretim	17167	79,2	622	92,8
	Örgün Öğretim	4524	20,8	58	7,2
	Toplam	21691	100,0	670	100,0

Öğrencilerin Hukuk Fakültesi dışında Dikey Geçiş sınavı ile Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler, Sağlık Yönetimi, Maliye ve Çalışma Ekonomisi (ÇEKO) bölümlerine geçişleri mevcuttur. Her ne kadar bu bölümlere geçiş hakları var olsa da adalet yüksekokulu mezunlarının bahsi geçen bölümlerin örgün programlarına geçiş hakları bulunmamaktadır. Özellikle müfredatında %40 hukuk derslerine yer veren kamu yönetimi bölümünün örgün programlarına % 95 hukuk derslerini alarak mezun olan adalet yüksekokulu mezunlarına geçiş hakkı tanınmaması bu alanda öğrenim görenler açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Kamu yönetimi mezunlarının mezun olduktan sonra adalet alanında pedagojik formasyon alarak Adalet Meslek Liselerine veya Meslek Liselerinin adalet bölümüne öğretmen olarak atanabildikleri de göz önüne alındığında adalet meslek yüksekokulu mezunlarının örgün eğitim kamu yönetimi programlarına dikey geçiş ile yerleştirilmelerine izin verilmemesi dikkat çekmektedir.

3.5.3. Mesleki Eğitim Sonuç Beklentilerine Ait Bulgular

Çalışmanın temelini oluşturan mesleki sonuç beklentileri ile ilgili görüşleri belirlemek amacıyla toplam (35) ifade yönlendirilmiştir. İfadelere katılma düzeyini 5’li Likert ölçeğine göre “Kesinlikle katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)” ve “Kesinlikle katılıyorum (5)” şeklinde belirtmeleri istenmiştir. Bu ifadelere katılma düzeylerinin belirlenmesi için hesaplanan ortalamanın “5” değerine yaklaşması katılma düzeyinin artması, “1” değerine yaklaşması ise katılma düzeyinin azalması anlamına gelmektedir. İfadelere verilen cevapların ortalama değerleri ve standart sapmaları Tablo 8’de verilmiştir.

Psikolojik beklentiler faktörü altında yöneltilen 7 ifade ile ilgili ortalama değerler Tablo 8’de verilmiştir. Yönlendirilen ifadeler en yüksek ortalama puanı “Kendime olan saygım artacak” ifadesine yönelik olarak 3,83 olmuştur. En düşük ortalama ise, “Beni sıkmayan bir işte çalışacağım.” ve “Amaçlarımı gerçekleştirmiş olduğumu hissedeceğim.” ifadeleri için 3,38 olarak gerçekleşmiştir. Psikolojik beklentilere ait ifadelerin tamamına verilen cevapların ortalama puanı 3,59 olmuştur.

⁴ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda (ilk örneği Anadolu Üniversitesi olan) (md.3/u) açık eğitim/öğretim bir yükseköğretim eğitim türü olarak düzenlenmiş ve sadece eğitim yönteminde farklılık öngörülmüştür. Sağladığı öğrencilik hakları bakımından örgün bölüm öğrencilerinden bir farklarının bulunmadığı, 2547 sayılı kanunun 12. maddesinin (d) ve 43. maddenin (c) fıkrasına göre hazırlanan 06.11.1982 tarihli ve 17860 sayılı resmi Gazete’de yayınlanan Açık Yükseköğretim Yönetmeliği” nin 13. maddesinde “Açık öğretim öğrencileri ile aynı öğretim programına göre örgün öğretim öğrencileri arasında öğrenci hakları bakımından fark bulunmadığı gibi her iki yoldan mezun olanlar eşit hak ve yetkilere sahip olurlar” hükmü ile açıkça belirtilmiştir. Bu maddeye göre açık öğretimden mezun olanların diğer örgün öğretimden mezun olanlarla başvurabilecekleri alanların aynı olduğu ve açıköğretim mezunlarının, kamu kurum ve kuruluşlarında açılmış ve açılacak olan sınavlarda örgün eğitim mezunları ile eşdeğer tutularak sınavlara kabul edilmeleri gerektiği hususu, Başbakanlığın 3.3.1987 tarih ve 1987/5 sayılı genelgesi ile tüm kamu kurum ve kuruluşlarına duyurulmuştur.

Tablo 8. Psikolojik Beklentiler

	ort.	s.s.
28.Kendime olan saygım artacak.	3,83	1,10
29.Başarılarımdan gurur duyacağım.	3,77	1,19
30.Kendime olan güvenim artacak.	3,72	1,16
26.Kendimi iyi hissedeceğim.	3,53	1,21
10.Yapacağım işten zevk alacağım.	3,50	1,24
5.Beni sıkmayan bir işte çalışacağım.	3,38	1,24
25.Amaçlarımı gerçekleştirmiş olduğumu hissedeceğim.	3,38	1,25
Psikolojik Beklentiler	3,59	0,96

Ekonomik beklentiler faktörü altında yöneltilen 7 ifade ile ilgili ortalama değerler Tablo 9’da verilmiştir. Yönlendirilen ifadeler en yüksek ortalama puanı “Düzenli bir gelir kazanacağım.” ifadesine yönelik olarak 3,76 olmuştur. En düşük ortalama ise, “Kazancı bol bir işte çalışacağım.” ifadesi için 3,12 olarak gerçekleşmiştir. Ekonomik beklentilere ait ifadelerin tamamına verilen cevapların ortalama puanı, 3,58 olmuştur.

Tablo 9. Ekonomik Beklentiler

	ort.	s.s.
15.Düzenli bir gelir kazanacağım.	3,76	1,07
16.Finansal yükümlülüklerimi yerine getirebileceğim.	3,65	1,06
17.İş güvenliğine sahip olacağım.	3,64	1,09
18.Sigorta ve senelik izin gibi imkânlarım olacak.	3,80	1,09
13.Seçeceğim iş geleceğimi güven altına alacak.	3,61	1,17
21.Ücret artışı alabileceğim.	3,46	1,15
7.Kazancı bol bir işte çalışacağım.	3,12	1,20
Ekonomik Beklentiler	3,58	0,83

Kariyer beklentileri faktörü altında yöneltilen 13 ifade ile ilgili ortalama değerler Tablo 10’da verilmiştir. Yönlendirilen ifadeler en yüksek ortalama puanı “Seçtiğim kariyerde/meslekte başarılı olacağım.” ifadesine yönelik olarak 3,77 olmuştur. En düşük ortalama ise, “Masa başı bir işte çalışacağım.” ifadesi için 3,31 olarak gerçekleşmiştir. Kariyer beklentilerine ait ifadelerin tamamına verilen cevapların ortalama puanı, 3,47 olmuştur.

Tablo 10. Kariyer Beklentileri

	ort.	s.s.
32.Seçtiğim kariyerde/meslekte başarılı olacağım.	3,77	1,16
34.Kariyerimle ilgili verdiğim kararlarda kontrol benim elimde olacak.	3,76	1,24
31.Yaptığım kariyer planı beni tatmin edecek bir sonuca götürecektir.	3,51	1,21
14.Aldığım eğitimi yeterli görmeyip bir üst eğitime devam edeceğim.	3,56	1,20
2.Kamu kadrosunda bir işte çalışacağım.	3,55	1,71
19.Yeni beceriler kazanabileceğim.	3,54	1,15
33.Seçtiğim kariyer doğrultusunda istediğim işe girebileceğim.	3,49	1,21
9.Yükselme/Terfi etme imkânı olan bir işte çalışacağım.	3,46	1,21
22.Gelecekte daha iyi bir iş bulabilmek için tecrübe kazanabileceğim.	3,36	1,16
11.Yapacağım iş cinsiyetime uygun olacak.	3,36	1,26
3.Yeteneklerimi gösterebileceğim bir işte çalışacağım.	3,33	1,22
23.Kendimi daha üretken hissedeceğim.	3,32	1,22
4.Masa başı bir işte çalışacağım.	3,31	1,20
Kariyer Beklentileri	3,47	0,76

Ailevi ve sosyal beklentiler faktörü altında yöneltilen 7 ifade ile ilgili ortalama değerler Tablo 11’de verilmiştir. Yönlendirilen ifadeler en yüksek ortalama puanı “Toplumla katkı sağladığımı düşüneceğim.” ifadesine yönelik olarak 3,75 olmuştur. En düşük ortalama ise, “Evime yakın bir işte çalışacağım.” ifadesi için 2,84 olarak gerçekleşmiştir. Ailevi ve sosyal beklentilere ait ifadelerin tamamına verilen cevapların ortalama puanı, 3,27 olmuştur.

Tablo 11. Ailevi ve Sosyal Beklentiler

	ort.	s.s.
27.Topluma katkı bulunduğunu düşüneneğim.	3,75	1,11
6.Toplumda saygı duyulan bir işte çalışacağım.	3,50	1,17
12.Yapacağım iş özel yaşantıma engel olmayacak.	3,43	1,16
1.Ailemin ve arkadaşlarımla gurur duyacakları bir işte çalışacağım.	3,27	1,28
20.Esnek çalışma saatlerim olacak.	3,12	1,18
8.Entelektüel kişilerle birlikte çalışacağım.	2,96	1,27
24.Evime yakın bir işte çalışacağım.	2,84	1,15
Ailevi ve Sosyal Beklentiler	3,27	0,79

34 sorudan oluşan ölçeğin genel ortalama puanı ise 3,49 olarak gerçekleşmiştir. Buradan hareketle, katılımcıların mesleki gelecek beklentileri ile ilgili görüşleri ortalamasının biraz üzerinde ve olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Faktör analizi neticesinde çıkan dört faktör ve mesleki sonuç beklentisi ölçeğinin genel olarak katılımcıların demografik özellikleri ile Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis H Testi kullanılarak karşılaştırılması yapılmıştır.

Tablo 12. Demografik Değişikler - Mesleki Sonuç Beklentisi Karşılaştırılması

Değişkenler	Test	Psikolojik Beklentiler	Ekonomik Beklentiler	Kariyer Beklentileri	Ailevi ve Sosyal Beklentiler	Mesleki Sonuç Beklentisi
Cinsiyet	MW-U	8101,500	8530,500	8623,000	8637,500	8644,500
	p	0,267	0,672	0,784	0,801	0,810
Yaş	KW-H	3,362	1,424	1,608	2,280	1,810
	p	0,186	0,491	0,448	0,320	0,405
Aile Birey Sayısı	KW-H	4,693	8,979	6,501	3,150	5,415
	p	0,790	0,344	0,591	0,925	0,712
Gelir Durumu	KW-H	5,795	5,800	4,051	2,305	4,129,
	p	0,215	0,215	0,399	0,680	0,389
Yaşanılan Bölge	KW-H	2,934	10,129	4,504	7,161	5,798
	p	0,817	0,119	0,609	0,306	0,446
Yaşanılan Yerleşim Yeri	KW-H	1,180	0,450	1,234	3,203	1,501
	p	0,881	0,978	0,872	0,524	0,826
Mezun Olunan Lise	KW-H	0,466	5,170	2,846	4,202	2,270
	p	0,926	0,160	0,416	0,241	0,518
MYO'na Giriş Şekli	MW-U	8635,000	8279,000	8379,500	8350,000	8580,000
	p	0,753	0,377	0,470	0,441	0,688

Yapılan analiz neticesinde oluşturulan ve Adalet MYO'nda öğrenim gören öğrencilerden oluşan örneklemin demografik özellikleri ile faktörler ve Mesleki Sonuç Beklentisi karşılaştırmasının yapıldığı Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların algılamalarında cinsiyetlerine, yaşlarına, ailelerindeki birey sayılarına, gelir durumlarına, en çok yaşadıkları bölgeye, en çok yaşadıkları yerleşim yerine, mezun olunan liseye ve MYO'na giriş şekillerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır ($p>0,001$).

4. SONUÇ

Anketin uygulanması, verilerin çözümlenmesi ve bulguların yorumlanmasıyla, mesleki ve teknik eğitimin vazgeçilmez bir basamağı olan meslek yüksekokullarının gelişmesi için bazı sonuçlara ulaşılarak önerilerde bulunulmuştur.

Katılımcılar, öğrenim gördükleri adalet programından genel olarak memnun olduklarını (Tablo 6) beyan etmiş, özellikle klavye eğitiminin iş bulma ihtimalini yükselttiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Buradan hareketle, açık öğretim programlarında öğrenim görenlerin klavye eğitimi almadan mezun olmaları dezavantajlı bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, örgün ve açıköğretim adalet meslek yüksekokulları arasındaki müfredat farklılıkları giderilmelidir.

Mezun olduktan sonraki hedeflerinin dikey geçiş yapmak olduğunu (Tablo 5) belirten öğrencilerin oranı %33,8'dir. Tablo 6'daki "Dikey geçiş imkanlarının yeterli olduğunu düşünüyorum" ifadesine verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin dikey geçiş imkanlarını yeterli görmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, dikey geçiş şartlarının ve imkanlarının yeniden düzenlenmesi gerekmekte, dikey geçiş sınavlarında alan derslerinden de soru sorulmasının daha objektif bir sınav olmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Devlet sektöründe çalışmak isteyenlerin oranı (Tablo 5) % 37,2'dir. Bu yüksek orandan hareketle, öğrencilerin sadece devlet memuriyetini kendilerine istihdam alanı olarak görmeleri, Tablo 2'deki oranlar dikkate alındığında gerçekleşmesi zor bir hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Kamuya atamalarda adalet elemanı olarak istihdam edileceklerden adalet meslek lisesi ve adalet meslek yüksekokulu mezunlarına yönelik olarak diğer mezunlara göre pozitif ayrıcalıklar tanınmalıdır. Örneğin kamu kurumlarının tamamına yakınında hukuk birimleri bulunmaktadır. Bu birimlerin birçok hizmeti memurlar aracılığıyla yerine getirilmektedir. Bu birimlerde görevlendirilecek memurların istihdamında adalet meslek lisesi, adalet meslek yüksekokulu veya hukuk fakültesi mezunu olma ön şartı aranmalıdır. Bir başka ifadeyle, hemşirelik, elektrik teknikerliği, laborantlık gibi birçok iş koluna sadece bu alanlardan mezun olanlar atanabilmekte iken, adliyelerde katip olarak atanacaklarda sadece adalet elemanlarının atanmaması mesleki ve teknik eğitim anlayışının ruhuna aykırı olarak değerlendirilmektedir. Bunun gibi bir takım bağlayıcı düzenlemelerin yapılması öğrencilerin beklentilerinin karşılanmasını sağlayacaktır. Ayrıca, öğrencilerin, devlet memuriyeti dışındaki kariyer olanakları ve alternatifleri hakkında bilgilendirilmesine yönelik programların düzenlenmesi, öğrencilerin gelecekte sahip olacakları işle ilgili alanda faaliyet yürüten kurum ve işletmelerle olan ilişkilerini güçlendirecek etkinlikler düzenlenmesi gerekmektedir. Adalet meslek elemanlarının mezun oldukları alanlarda istihdamına yönelik olarak sınavlarda ek puan, sigorta prim avantajı gibi kamusal tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Kamu kesimi başta olmak üzere adalet meslek yüksekokulu mezunlarının adalet elemanı ünvanlarında çalışabileceği iş kolu ve meslek isim ve ünvanları yeniden tespit edilmeli, istihdam projeksiyonları yapılmalı ve bu doğrultuda adalet program sayıları ve kontenjanları belirlenmelidir.

Öğrencilerin %50'ye yakınının dört kişilik ailelerden ve %27,1'inin gelir durumlarını açlık sınırı düzeyinde olması göz önünde bulundurularak, burs, barınma, kısmi zamanlı öğrencilik gibi imkanların geliştirilmesi ve daha fazla yararlanmaları için tedbirler alınması gerekmektedir.

Öğrencilerin, öğrenim süresinin yetersiz olduğu yönünde düşüncelerinin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. İki yılda çok yoğun bir müfredat uygulanmasından kaynaklı olarak öğrencilerin öğrenim süresinin kendileri için yetersiz olduğunu değerlendirdiği varsayılmaktadır.

Mesleki Eğitim Sonuç Beklentisi ölçeğinde bulunan (34) ifade için verilen cevapların ortalaması en yüksek olan (5) ifadeye bakıldığında psikolojik beklentilerin, maddi beklentilerin önünde olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

İş ve meslekten beklenti düzeyinin yüksek olması, iş performansını etkileyen önemli unsurlardan birisidir. Beklenti sadece çalışacak olanla ilgili değildir. Aynı zamanda işverenin de çalışanından bazı beklentileri bulunmaktadır. Nitekim, her iki tarafın beklentilerinin uyumlu hale getirilmesi performansı, verimliliği, tatmin düzeyini olumlu yönde etkileyecektir. Bununla birlikte, nitelikli işgücüne ihtiyacın gittikçe artması, bireylerin işgücü piyasasında yer bulabilmesi için farklı mesleki niteliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Bu ise, ancak mesleki ve teknik eğitime önem verilmesiyle mümkün olabilmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin başarısı sadece eğitim sonunda diploma vermek ile değil, mezun olan öğrencilerin kolay iş bulabilmesi, aranan ve tercih edilen bireyler olabilmesi ile de ölçülmelidir. Bu da ancak, uygulanan eğitim programları ve iş gücü piyasasının uyumlu hale getirilmesiyle mümkündür. Bir başka ifadeyle, mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar, piyasanın talep ettiği nitelikte, kalitede ve sayıda mezun vermek zorundadır. Aksi takdirde, piyasada iş arayan sayısız mezun, nitelikli çalışan arayan sayısız işyerine rastlamak kaçınılmaz olacaktır.

Adalet kamu hizmeti açısından da, hizmetlerin kaliteli, etkin, verimli, yüksek performanslı ve hızlı işlemlerini, ancak adalet alanında eğitim almış, nitelikli personelin istihdam edilmesiyle sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, O.K., Aydın, V., Atatorun, M., “Adalet MYO Mezunlarına Yönelik İstihdam Politikası Tartışmalarına Bir Katkı; Adalet Bakanlığı Stratejik Planlarının, Stratejik İnsan Kaynakları Planlaması Açısından Analizi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Y.2016, C.7, S.16, 52.
- Adalet Bakanlığı 2007 Yılı Faaliyet Raporu.
- Adalet Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı.
- Adalet Bakanlığı 2011 Yılı Faaliyet Raporu.
- Adalet Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı.
- Adalet Bakanlığı 2016 Yılı Faaliyet Raporu.
- Anılan, B., Anılan, H., “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Fen Bilgisi Öğretmenliğini Seçme Nedenleri ve Gelecek Beklentileri”, Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi, C.3, S.3, No. 05, Ağustos 2014, s.51-52;
- Aydın, V., Mesci, H., Acar, O.K., Adalet Hizmetlerinin Sunumunda Daha Yetkin Bir Ara Eleman İstihdamı Önerisi: Adalet Hizmetleri Uzmanlık Sınavı (AHMUS), Adalet Meslek Yüksekokullarının Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Erduran Ofset Matbaacılık, Kırıkkale, 2013.
- Bayraktar, N., “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleklerinden Beklentileri ve Mesleki Tükenmişlik Algıları”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.37, Y.2014/2, s.41-42.
- Betz, N., & Voyten, K. K. (1997). Efficacy and outcome expectation influence career exploration. *Career Development Quarterly*, 46, 197-189.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamalı. Ankara Pegem Yayınları, 206.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- Ezer, Feyzullah – Çelik, Sami, “Türkiye’de Adalet Eğitimi ve Adalet Meslek Yüksekokulları Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y.2015, C.12, S.31, s.275.
- Halıcı, A., Delil, Y., “Büro Yönetimi Öğrencilerinin Mesleki Algılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, S.1, Y.2003, s.22-37.
- Hatcher, L. (1994). Developing measurement models with confirmatory factor analysis. A step-by-step approach to using the SAS® System for factor Analysis and Structural Equation Modeling (ed.), 255.
- Karasar,, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kazu, İ.Y. ve Özdemir, O., “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Beklentileri (Beklenti Profili) Fırat Üniversitesi Örneği”, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya-TURKEY.
- Kenar, N., “Yaygın Eğitim Kapsamında Mesleki Eğitim”, Mercek Dergisi, 2009.
- Lent, R. W., Hung-Bin, S., Singley, D., Schmidt, J. A., Schmidt, L. C., & Gloster, C. S. (2008). “Longitudinal Relations Of Self-Efficacy To Outcome Expectations, Interests, And Major Choice Goals In Engineering Students”, *Journal of Vocational Behavior*, 73, 328-335.
- McWhirter, E. T., Rasheed, S., & Crothers, M. (2000). “The Effects Of High School Career Education On Social-Cognitive Variables”. *Journal Of Counseling Psychology*, 47, 330-341.
- ÖSYM Süreli Yayınlar (2016), <http://www.osym.gov.tr/TR,6552/sureli-yayinlar.html>, E.T. 05.05.2017
- Sınavsız Geçiş Bilgi Klavuzu (2002), <http://www.osym.gov.tr/TR,2192/sinavsiz-gecis-bilgi-kilavuzu.html>, E.T. 13.03.2017.

- Tuncer, M., “Yükseköğretim Gençliğinin Gelecek Beklentileri Üzerine Bir Araştırma”, Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/2 Spring 2011, p.934-935;
- TÜRK-İŞ Açlık ve Yoksulluk Sınırı Raporu (Aralık 2016), <http://www.turkis.org.tr/ARALIK-2016-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d1338>, E.T. 14.03.2017.
- TÜSİAD (1998), Yargılama Düzeninde Kalite; Yargılamanın Unsurlarında Kalite.
- TÜSİAD (2014), Yargı Hizmetlerinde Kalite; Yargı Hizmetlerinde Kalite Talebi ve Kalite Unsurları.
- Uras, M., Kunt, M., “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanmasını Umma Düzeyleri”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.19, S.19, Y. Ağustos 2014, s.71-83.
- YÖK 2014-2015 İstatistikleri, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, E.T. 30.03.2017.
- YÖK Ön Lisans Atlası (2016), <https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-program.php?b=30091>, E.T. 30.03.2017.
- YÖK Ön Lisans Programları (2015), http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/genel/2015-Puanlar%C4%B1-Kitap1/Bolum_22015OGRENCIALANONLISANS_PROGRAMLARI_09112015.pdf, E.T. 13.03.2017.